

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 1. septembra 1880.

Obseg: Tri velike ovire napredku slovenskega kmetijstva. — O prihodnjem zboljševanju ljubljanskega močvirja. (Dal.) — Obravnave deželnih zborov. — Slovensko slovstvo. — Praznik sv. Cirila in Metodija na Dunaji. (Dalje.) — Potovanje po Bosni. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Tri velike ovire napredku slovenskega kmetijstva.

Spisal Gustav Pirc, adjunkt na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu.

Da se je pri nas za napredek kmetijstva od strani zemljiških posestnikov še primeroma malo zgodilo, ni zmerom tega kriva le premajhna gospodarska omika, ampak največkrat slabo denarno stanje in pa premalo trdne volje, to je, premalo eneržije.

Ovire, katere napredku kmetijstva iz tega izvirajo, so velike in jako imenitne. Moj namen je le tri take ovire nekoliko natančneje pretresti, ki se mi zdijo najimenitnejše, in katere naši gospodarji vsakako morajo odpraviti, če hočejo napredek pospešiti v kmetijstvu.

Da slabo denarno stanje ovira uspešno delovanje, bodi-si v kmetijstvu, bodi-si pri katerem koli drugem podvzetju, je gotovo. Pri nastopu tega slučaja je redkokrat mogoče tacemu gospodarju še kaj svetovati. Denarne razmere so pri nas slabe, še prav nič vredjene; on je največkrat propal osodi „eksekucije“. Vprašati pa je: kje pa je vzrok slabemu denarnemu stanju? — Slabe letine, — dobimo dostikrat za odgovor. Gotovo, dragi bralec, je to nekoliko res, pa večkrat je vendar le vzrok baharija, lahkomiselnost in pa nesrečna „dota“. Slabe letine niso leto za letom in tudi ne zmerom tako strašne; previden, varčen gospodar bode vendar le izhajal, čeravno težko. Lahkomiseln in lahkoživen kmetovalec bode pa hitro tekel si denarja na posodo iskat, in ko si pusti prvo intabulacijo na svojo posestvo vknjižiti, začno se skrbí in sitnosti, katere navadno nehajo z bobnom. Verjemite mi, dragi kmetovalci, kakor hitro je posestvo le do ene tretjine svoje vrednosti zadolženo, ni vam več moči izhajati, kajti velike obresti in zraven pa še visoke davke pri sedanjem stanju kmetijstva redno odrajtovati je težko. Marsikdo mi bode morebiti oporekal in začel naštevati prihodke, ter trdil, da je vendar-le mogoče izhajati. Naj ima prav za dobro leto! A pomisli naj, da je več slabih ko dobrih in da v slabi letini komaj davkariji zadostuje, ne pa da bi še visoke obresti plačeval. Upniki pa, kakor je marsikateri uže bitko skusil, ne čakajo; oni tožijo, in, kako se potem godí, to si pač vsak sam lahko izslika, — v najboljšem slučaju se dolg pomnoži.

Glavni vzrok slabega denarnega stanja je pa dota. Pri nas navadno očetje po smrti svoji zapustijo svojo posestvo najstarejšemu sinu, drugim otrokom pa brez vsega pomisleka, večidel le iz baharije, primeroma nezaslišano visoke dote. Posestvo se na ta način dostikrat še čez polovico zadolži. Kako potem izhajati, to sam Bog ve. Pri denarnih rečéh pa, kakor imamo brez števila zgledov, bratovska ljubezen kaj rada poneha. Posestvo pride na kant, in nazadnje nimajo ne glavni ded ne vsi drugi nič.

Da gospodarji, ki živé v tacih razmerah, ne mislijo veliko na napredek, je več ko verjetno in treba je zoper take ovire na vso moč delati. Dobri sveti s prižnic, dobra izgoja otrok bodo o tem največ pomagali. Otroci naj se uže v ljudski šoli k varčnosti napeljujejo (tukaj so na mestu uže na Pruskem vpeljane „šolske hranilnice“, o katerih izvrstnosti sem se sam prepričal), vrednost denarja naj se jim na tanko razklada in namesto fizike, in enacih za otroka nerazumljivih predmetov, naj se raje računstvo in zopet le računstvo podučuje. Ljudski učitelji, tukaj naj bo eden vaših glavnih kmetijskih podukov!

(Konec prihodnjič.)

O prihodnjem zboljševanju ljubljanskega močvirja.

(Dalje.)

23. *Vprašanje.* Koliko stroškov bi zadajalo vzdrževanje močvirskega napôja?

Troški uže dodelanega napojila so tukaj taki, a tam drugačni, kakoršna so namreč tla in kakor si leže. Ako ne štejemo tega, kolikor vzame privod potrebne vode ter naredba pritočnih jarkov, obeta vzdrževanje samih napajalnic po kaka 2 goldinarja stroškov od hektara na leto.

24. *Vprašanje.* Koliko nam tako pravilno napajanje obrodi koristi, ali drugače povedano: koliko večji bodo pridelki, ter če odštejemo stroške, koliko dobička nam je na ponudbo?

Kakoršno je tod podnebje in kakoršna močvirska zemlja, to moremo brez skrbi reči, da je od umnega napajanja in pravilnega presledovanja poljskih plemen gotovo upati tacega uspeha, da bode svet, kedar se poplačajo troški dodelanega napojila, potlej trikrat toliko vreden.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pòli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrť leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrť leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 8. septembra 1880.

Obs eg: Tri velike ovire napredku slovenskega kmetijstva. (Konec.) — O prihodnjem zboljševanju ljubljanskega močvirja. (Konec.) — Reški graben. — Dr. Jožef Muršec. — Obravnave deželniñ zborov. (Konec.) — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Tri velike ovire napredku slovenskega kmetijstva.

Spisal Gustav Pirc, adjunkt na deželni vino- in sadjerejski šoli na Slapu.

(Konec.)

Kmetovalec, kateri hoče dobro izhajati, mora pa tudi gledati, da so stroški pridelovanja kolikor mogoče majhni. Velik pripomoček, stroške pridelovanja znižati, so dobri stroji (mašine) na pravem mestu. Marsikateri, da, lahko rečem, veliko bralcev naših „Novic“, si je vsled velicega priporočevanja naročilo kakošen stroj ali kako drugo novo orodje, a če jih vprašamo, kako se jim je spodneslo, dobimo odgovor: „poskusil sem enkrat, pa ni šlo, sedaj pa leži pod streho ali pa na skednji“.

Vidite, častiti bralci, tisti „enkrat“ je druga ovira napredku kmetijstva.

Mlademu kmečkemu fantu, ko je začel kositi, tudi to ni hotelo dobro izpod rok iti; večkrat je s špico kose v zemljo mahnil, predno je pravilno travo odrezal, a na zadnje je vendar šlo, — on se je moral še le učiti koso rabiti. Prav taka je tudi s stroji. Slamorenica, posebno mlatilni stroji, dobra orala in drugo novo orodje, katero so „Novice“ uže večkrat priporočevale, so skušene stvari, katere se v krajih, ki so v kmetijstvu bolj napredovali, rabijo kakor pri nas grablje ali kakor da bi nikoli drugače ne bilo. A vendar koliko tacega orodja pri nas na Kranjskem neporabljenega leži! In zakaj se ne rabi? Samo zato, ker pri prvi poskušnji ni prec prav dobro šlo, kar je pa tudi čisto naravno. Ljudje niso novih reči vajeni. Vsako orodje potrebuje, da se njega rabe dotični delavec nauči in privadi. Ravno tako, kakor se je kosec moral najprvo učiti kositi, ravno tako je treba tudi učiti se s strojem delati. Toraj, kmetovalci, izkušnja naj vas uči, — trdna volja in energija naj vas vodi! Kar ne gré prvokrat, bode šlo v drugo ali tretje, nazadnje bode vendar-le zadostenje imeli, da si ste z vpeljavo umnega orodja dosti stroškov prihranili in veliko storili za napredek kmetijstva v svojem kraju, kajti brž ko bodo sosedge nasledek dobrega orodja spoznali, vas bodo tudi posnemali.

Tretji greh, kateri dela kmetijskemu napredku pri nas veliko oviro in katerega krivi so posebno bolj pre-

možni in omikani gospodarji, je pa premajhna energija proti hlapcem. Tej moji besedi bi se utegnil marsikdo nasmejati; če pa reč temeljito pregleduje, videl bo, da imam vendar le prav.

K napredku pri manjšem posestniku pripomore več kot vsaka šola, vsaka knjiga, vsak potni poduk, dober zgled, to je, vpeljava umnih kmetijskih pravil v praktično življenje z ugodnimi vspehi. Ni ne vse, kar se priporoča, tudi zmerom dobro in tudi ne za vsaki kraj. Od malega posestnika ne moremo tirjati, da bi poskušnje delal, ker njemu primanjkuje časa, denarja in pa posebno intelligence. Ta naloga uže po celi njeni naravi pripada večemu posestvu in inteligenci, kateri posebno hočem prištevati častito duhovščino. Iz lastnih izkušenj morem trditi, da izpeljatvi te naloge najbolj nasprotujejo „gospodje hlapci“, reči moram gospodje, ker oni veljajo žalibog v gospodarstvu dostikrat več ko gospodar sam!

Mnogo imamo po Slovenskem gospodarjev, ki so za napredek v kmetijstvu zeló vneti, ki ne berejo samo slovenske kmetijske spise, temuč tudi nemške, al vprašajte jih: zakaj se na njih posestvih še vse po starem kopitu dela? Dobili bode te odgovor: „Hlapec pravi, da gre raji proč, kot pa da bi kaj tacega delal; proč ga pa ne dam, ker je pošten in uže dolgo časa pri hiši.“ Vem za slučaj, ko je popotni učitelj necemu gospodarju razkladal neko umno in praktično delo, nazadnje pa odgovoril gospodar: „Res, gospod, prav imate, pa vendar moram vprašati svojega velikega hlapca, kaj on potreče.“ Gospod vpraša hlapca; odgovor je: „dokler bom jaz pri hiši, se take neumnosti uže ne bodo delale; rad bi poznal tistega, ki bo še mene kaj učil.“

Gospoda moja! roko na srce: ali se ni mnogim vam uže tako godilo? Koliko lepih misli je šlo po tej poti po vodi in vse — zaradi premalo energije gospodarjeve!

Malo več energije, pa bode tudi ta ovira odstranjena. Raji poštenega, starega hlapca od hiše pošljite, kot pa tako nepokorščino trpeti. Vzemite mladega, za napredek vnetega fanta iz svoje vasi za hlapca (vsaj dober gospodar mora tako zmerom povsod sam biti); on naj pôsle podučuje, nadzoruje, in kmalu se bode prepričal, da „gospodarjeve oči živino debelo storijo“, kakor znani pregovor pravi.